

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/2407 - LIN

Dato
05.05.2022

Dokument 8:218 S (2021-2022) Representantforslag om bedre forebygging og bekjempelse av partnerdrap

Jeg viser til brev datert 21. april 2022, der Justiskomiteen ber om uttalelse i forbindelse med representantforslag om bedre forebygging og bekjempelse av partnerdrap.

Som samfunn er vi forpliktet til å gjøre vårt aller ytterste for å forebygge og forhindre at drap skjer. Hvert fjerde drap i Norge er et partnerdrap og de fleste av de drepte er kvinner. Forskning har vist at disse drapene sjelden kommer uten forvarsel. I syv av ti partnerdrap var det registret partnervold før drapet. I noen tilfeller kan vi derfor snakke om partnerdrap som «varslede drap». Det betyr at det er et betydelig potensial for forebygging i disse sakene.

I Hurdalplattformen varsler regjeringen at vi vil utarbeide en opptrappingsplan om vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Inntil opptrappingsplanen foreligger vil handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner (2021-2024) «Frihet fra vold» følges opp. Flere av forslagene som fremmes av representantene er også tiltak i denne handlingsplanen.

Forslaget består av åtte punkter, og i det følgende gir jeg min uttalelse til hvert enkelt av dem.

Stortinget ber regjeringen snarest mulig opprette en permanent partnerdrapskommisjon.

I NOU 2020:17 «Varslede drap?» foreslår partnerdrapsutvalget å opprette en permanent partnerdrapskommisjon som skal gjennomgå saker om partnerdrap. Bakgrunnen var

utvalgets saksgjennomgang som avdekket en rekke utfordringer ved politiets og hjelpeapparatets håndtering av sakene før drapet. Formålet med kommisjonens arbeid skal være læring av feil og videreutvikling av arbeidet med å forebygge partnervold og partnerdrap. Utredningen har vært på høring og med enkelte unntak var høringsinstansene positive til å etablere en partnerdrapskommisjon.

Etablering av en slik kommisjon reiser flere juridiske, økonomiske og organisatoriske spørsmål. En arbeidsgruppe har utredet forslaget nærmere og deres rapport ligger nå til behandling i departementet. For 2022 har regjeringen satt av 2 millioner kroner til etablering av en partnerdrapskommisjon, med helårsvirkning på 10 millioner kroner fra 2023.

Stortinget ber regjeringen utarbeide et nasjonalt forebyggingsprogram for en samordnet innsats mot partnervold og partnerdrap.

Det er iverksatt en rekke tiltak for å forebygge partnervold og partnerdrap. Det er imidlertid behov for i større grad å se disse tiltakene i sammenheng. I forbindelse med etableringen av en partnedrapskommisjon, som omtalt i punktet over, tas det derfor sikte på å etablere et nasjonalt forebyggingsprogram for en samordnet innsats mot partnervold og partnerdrap.

Stortinget ber regjeringen påse at kommunene, enten i egen regi eller i interkommunalt samarbeid har vedtatt en handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

Skiftende regjeringer har gjennom flere år oppfordret kommunene til å utvikle og gjennomføre kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Forslagstillerne peker på at kommunale handlingsplaner kan være et godt verktøy for å koordinere den lokale innsatsen mot vold i nære relasjoner, og at handlingsplaner som har klare strategier og konkrete tiltak for voldsarbeidet, og som blir implementert og evaluert, er nyttige verktøy for politikere og administrasjon for å sikre kvaliteten på tjenestene.

Handlingsplaner bidrar til at kommunens ressurser koordineres og utnyttes best mulig, og bidrar til bevissthet rundt lokale utfordringer, behov og tiltak. Skal vi lykkes i arbeidet med å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner er det av avgjørende betydning at dette temaet kommer på dagsorden i den øverste politiske og administrative ledelsen i kommunene og øvrige sentrale etater.

Det er imidlertid ikke lovpålagt å ha en handlingsplan mot vold i nære relasjoner. Det er derfor iverksatt ulike tiltak for å stimulere kommunene til å utarbeide slike planer. For å bidra til at kommunene utarbeider kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner har Justis- og beredskapsdepartementet gitt Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i oppdrag å utvikle en nasjonal veileder for utvikling av slike planer. I disse dager har NKVTS ferdigstilt en oppdatert versjon av denne veilederen.

Veilederen er et praktisk hjelpemiddel for kommunene, og har særlig fokus på prosessen rundt utviklingen av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. Veilederen gir en oversikt over gjeldende lover og forskrifter og inneholder også en mal for oppsett av handlingsplaner med tydelige beskrivelser og veiledning for strukturering av planens innhold.

I tillegg kan kommunene kontakte de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTSene) for bistand til utvikling av lokale handlingsplaner. I forbindelse med oppdateringen er NKVTS tilført ekstra midler til promotering av veilederen i samarbeid med RVTSene.

Stortinget ber regjeringen sørge for et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag om vold i nære relasjoner.

Et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag er vesentlig for å kunne sikre en helhetlig og samordnet politikk på området. Det er behov for å innhente kunnskap både om årsaker, omfang og konsekvenser av vold i nære relasjoner, samtidig som effekten av iverksatte tiltak bør evalueres.

Det er etablert et eget forskningsprogram om vold i nære relasjoner for perioden 2014 til 2024, med en årlig bevilgning på 10 millioner kroner over Justis- og beredskapsdepartementets budsjett. Forskningsprogrammet gjennomføres av velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet og NKVTS. Som en del av forskningsprogrammet gjennomfører NKVTS i 2022 en ny omfangsstudie om vold i nære relasjoner og voldtekt. Forskningsprogrammet har bidratt til imøtekomme forskningsbehov og til å realisere målsettingen om å bygge sterkere kompetansemiljøer på feltet. I tillegg har Justis- og beredskapsdepartementet bevilget egne midler til forskning på partnerdrap.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har lyst ut et større forskningsoppdrag der det overordnede temaet er å utvikle likeverdige og virksomme tiltak og tjenester mot vold og diskriminering. Oppdraget omfatter åtte delstudier og har en økonomisk ramme på inntil 17 millioner kroner for perioden 2022-2025. Utlysningen hadde frist 25. april 2022, og Bufdir evaluerer nå innkomne tilbud.

Stortinget ber regjeringen evaluere bruken og effekten av vold- og overgrepslinjen (VO-linjen) etter en treårig prosjektperiode, herunder relasjonen til øvrige telefontjenester.

Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen) pålegger partene å etablere en gratis, døgnåpen og nasjonal hjelpelinje for vold- og overgrepsutsatte. Vold- og overgrepslinjen (VO-linjen) ble etablert som et pilotprosjekt med midler fra Justis- og beredskapsdepartementet. VO-linjen driftes av Krisesentersekretariatet i samarbeid med Oslo krisesenter og startet opp 1. oktober 2019. Fra 2022 er ansvaret for VO-linjen overført til Barne- og familiedepartementet (BFD). BFD har i tildelingsbrevet til Bufdir

for 2022 gitt direktoratet i oppdrag å igangsette en evaluering av volds- og overgrepslinjen. Dette er en oppfølging av tiltak i handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2021-2024. Bufdir har utlyst et større forskningsprosjekt, hvor denne evalueringen inngår, se over.

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at politi og annet hjelpeapparat rutinemessig tilbyr brukere alenesamtaler, og at slike samtaler er obligatoriske i deler av hjelpeapparatet, i tråd med partnerdrapsutvalgets anbefaling.

Alenesamtaler eller individuelle samtaler er en sentral del av tilbudet til volds- og overgrepssutsatte ved krisesentrene og sentrene mot seksuelle overgrep/Nok.-sentrene. Det er alenesamtaler som primært gis som samtaletilbud. Bufdirs krisesenterveileder har anbefalinger for planlegging, gjennomføring og oppfølging av samtaler med både voksne og barn (alene og sammen med forelder) under opphold på krisesenter. Når barnet får ha en samtale alene, gir dette en mulighet til å snakke fritt om opplevelser, tanker og følelser, uten å måtte ta hensyn til voldsutsatte foreldre eller søsken.

Også i familievernet er enesamtaler med brukere et vanlig tilbud, både i parterapi og familierapi. I saker der vold avdekkes underveis i parets eller familiens kontakt med familievernet, skal fellessamtalene stanses rutinemessig som en del av sikkerhetsarbeidet, og vurdering av andre tiltak som enesamtaler eller samarbeid med andre tjenester skal igangsettes.

Når det gjelder mekling i familievernet, er det ønskelig at partene møter sammen. Familievernet har imidlertid jobbet for å tydeliggjøre at det skal opplyses bedre om muligheten for separat mekling. Det er opp til den enkelte mekler å innvilge separat mekling.

Både i barnevernet og i familievernet legges det til rette for samtaler alene med barn. Samtaler alene med barnet må alltid vurderes konkret, og i vurderingen skal det legges vekt på om foreldrene setter seg imot en slik enesamtale, hvilken virkning dette har på barnet og om barnet ønsker en slik samtale.

For førstelinjen i politiet ivaretas nødvendigheten av alenesamtaler gjennom tiltakskort for patruljen på stedet. Her fremkommer det at det skal gjennomføres adskilte samtaler.

Stortinget ber regjeringen legge til rette for bedre dokumentasjonsrutiner og styrke kompetansen på reglene om informasjonsutveksling mellom politi og annet hjelpeapparat, i tråd med partnerdrapsutvalgets anbefaling.

Partnerdrapsutvalgets utredning peker på at god journalføring og dokumentasjon kan bidra til forebygging av partnervold og partnerdrap. Utvalget fant at det var en gjennomgående utfordring i sakene at hjelpeapparatet og politiets dokumentasjon var mangelfull. Utvalget mener også at manglende informasjonsutveksling og samordning

er en av hovedutfordringene i sakene og at det finnes et stort ubenyttet forebyggingspotensial her.

Tiltak for å styrke forebygging av partnervold og partnerdrap vil stå sentralt i arbeidet med den varslede opptrappingsplanen om vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Partnerdrapsutvalgets anbefalinger vil være en viktig premissleverandør for utviklingen av tiltak på dette området.

Stortinget ber regjeringen styrke akutttilbudet til personer som er utsatt for vold i nære relasjoner.

Krisesentrene gir et akutt tilbud til kvinner, menn og barn utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. Tilbudet er et kommunalt ansvar og finansieres gjennom kommunerammen. Denne regjeringen er opptatt av kommuneøkonomien. Vi har sørget for å øke veksten i frie inntekter til kommunesektoren med 2,5 mrd. kroner på toppen av det Solberg-regjeringen la opp til. Veksten i kommunenes frie inntekter økte dermed med 4,5 mrd. kroner i 2022. Kommunene har mulighet til å prioritere midler til krisesentertilbudet. Regjeringen skal nå gå i gang med et arbeid med å utrede lovendringer og vurdere tiltak for å styrke kvaliteten i krisesentertilbudet.

Helse- og omsorgstjenestene har en viktig rolle når det gjelder å forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep. Det er i flere retningslinjer, veiledere og prosedyrer lagt inn anbefalinger om hvordan ansatte i helse- og omsorgstjenestene kan fange opp voldsutsatte og voldsutøvere. I nasjonal faglig retningslinje for svangerskapsomsorgen anbefales det at helsepersonell spør alle gravide om vold, både nåværende og tidligere erfaringer. Ifølge retningslinjene bør en eller flere konsultasjoner gjennomføres uten partner til stede.

Det er viktig at voldsutsatte får et godt tilbud i akuttfasen. Tiltaket om å styrke akutttilbudet til personer utsatt for vold i nære relasjoner i handlingsplanen «Frihet fra vold» (2021-2024) er ikke påbegynt, men vil følges opp.

Med hilsen

Emilie Mehl